

Sürdürülebilir Kalkınma'da Yerel Yönetimlerin Mali Sorumlulukları

Doç. Dr. Alper Güzel
ODTÜ Ekonomi Bölümü

1. Giriş:

Tüm dünyada son yıllarda çevre kirliliği ve çevre korunması konusunda giderek artan bir bilinçlenme söz konusudur. Toplumların doğal kaynakların korunmasına ve gelecek nesillere olabildiğince kaliteli bir doğal çevre bırakma çabaları, varolan ekonomik ve sosyal örgütlenmelerin sorgulanmasına ve yeni çevre koruma politikalarının oluşturulmasına ön ayak olmuştur. Bu çerçevede düşünülürse gelişmekte olan ülkelerde de sürekli ve dengeli ekonomik ve sosyal gelişmeyi sağlayacak yeni politikaların oluşturulması gerekmektedir.

Genel anlamda mikro ve makro ekonomi politikalarının oluşturulmasında doğal kaynaklar yıllarca serbest bir mal gibi değerlendirilmiş, ve hatta doğal kaynakların ekonomik değerleri milli gelir hesaplarında göz ardı edilmiştir. Sürdürülebilir kalkınma bugünkü ve yarınki kuşakların gereksinimlerini karşılayacak kalkınma modeli olarak tanımlanabilir. Kavram bu biçimiyle ele alınırsa, sosyal, ekonomik kalkınma ve sürdürülebilir bir çevre ilişkilerini göz önünde tutan sürdürülebilir kalkınma politikaları geliştirilmelidir. Çevre sorunlarının yaygın olarak yerel sorunlar olduğu göze alınırsa sürdürülebilir kalkınma programlarının uygulanmasında yerel yönetimlere büyük görevler düşmektedir. Bu yazıda sürdürülebilir kalkınma kavramı çerçevesinde ekonomik büyüme, çevrenin korunması, refahın yaygınlaştırılması hedeflerine ulaşmada önerilen yeni çevre politikaları incelenmiştir. Bu politikalar çerçevesinde yerel yönetimlerin mali sorumlulukları değerlendirilmiştir.

Sürdürülebilir Kalkınma Politikalarının Dayandığı İlkeler

Sürdürülebilir kalkınma kavramı içerisinde yer alan çevre politikaları dört temel ilkeye dayanmaktadır. Bunlar kirleten öder ilkesi, kullanan öder ilkesi, ihtiyat ilkesi ve yerellik ilkesidir.¹

Kirleten öder ilkesi. En temellendirilmiş ilkedir. Amacı, kirletenin çevrenin kabul edilebilir bir duruma getirilmesi için gerekli olan koruma ve kontrol maliyetlerinin tümünü ödemesini sağlamaktır. Diğer bir deyişle koruma ve kontrol maliyetlerinin tümü üretilen mal ve hizmetlerin değerine yansıtılmalıdır. Başlangıçta kısmen dışsallıkların giderilmesi için önerilmesine rağmen giderek tüm dışsallıkların içselleştirilmesi hedefine yönelinmiştir.

Kullanan öder ilkesi. Bu bir ilke olmaktan çok bir kaynak fiyatlaması yöntemidir. Kirleten öder ilkesi kadar üzerinde anlaşmaya varılmış bir ilke değildir. Temel olarak doğal kaynağın fiyatı, doğal kaynağı elde etmenin, dönüştürmenin, kullanmanın ve gelecek kullanımının ortadan kalkmasının alternatif maliyeti de dahil olmak üzere tüm maliyeti yansıtılmalıdır ilkesine dayanmaktadır.

İhtiyat ilkesi. Temel olarak sürdürülebilir kalkınmaya ulaşmak için geliştirilecek politikalar ihtiyat ilkesine dayanmalıdır fikrine dayanır. Çevre politikaları çevre bozulmasının kaynak ve nedenlerini öngörebilmeli, bunları engelleyebilmeli ve ortadan kaldıracaklarıdır. Eğer çevreye zarar tehdidi varsa gerekli bilimsel kesinlik olmasa bile gerekli önlemler ihtiyaten alınmalıdır.

Yerellik ilkesi. (Subsidiary Principle) Bu doğrudan çevre politikaları ile ilgili bir ilke olmaktan çok genel anlamda politika üretilmesi süreci ile ilgili bir ilkedir. Temelde çevre koruma ile ilgili kararların yerel düzeyde alınabilmesi ve uygulamaya konulabilmesi hedeflenmektedir. Bu ilke çevre koruma konusunda politika oluşturulmasında katılımı artırmayı ve yerel sorunların politika oluşturma sürecini belirleyerek yerel otoritelerce çözümünü hedeflemektedir.

Gündem 21, çevresel bozulma ve yoksulluğun birbirleriyle yakından ilintili olduğunu kabullenmekle birlikte, küresel çevrenin bozulmasında özellikle sanayileşmiş ülkelerde yer alan sürdürülebilir olmayan üretim süreçleri ve tüketim kalıplarının çevre bozulmasında temel neden olduğunu vurgulamaktadır. Özellikle kuzey ülkelerinde tüketim aşırı boyutlarda iken dünyanın büyük çoğunluğunu oluşturan yoksul ülkelerde ise temel ihtiyaçlar karşılanamamaktadır. Zengin kuzey ülkelerindeki bu tüketim kalıbı doğal kaynaklara olan talebi arttırmakta ve giderek sürdürülmesi zor olan bir yaşam biçimine yol açmaktadır. Bu nedenle sürdürülebilir kalkınma modeli çerçevesinde hem üretim sürecinin hem de tüketim kalıplarının değiştirilmesinde çok yönlü çevre ve ekonomi politikalarının geliştirilmesi gereklidir. Gündem 21 bu konuda temel amaçları şöyle belirtmektedir.

"a.) Çevre üzerinde baskıyı azaltacak ve insanlığın temel gereksinimlerini karşılayacak üretim ve tüketim kalıplarını teşvik etmek.

b.) Tüketicinin rolünü ve daha sürdürülebilir tüketim kalıplarının nasıl oluşturulacağını anlamak."²

¹Fair Principles for Sustainable Development. Editör: Edward Dommen. Edward Elgar yayını. 1993. Sayfa 1-4.

²Agenda 21 Rio Declaration. Sayfa 31.

Sorun böyle tanımlandığında küresel bir sorun olduğundan bu amaçlara ulaşabilmek için bütün ülkeler sürdürülebilir tüketim kalıplarına yönelik politikalara geçmeli ve özellikle gelişmiş ülkeler bu amaca ulaşmakta öncülük etmelidirler. Çünkü bu ülkelerde geliştirilen yöntem ve teknolojiler gelişmekte olan ülkelere aktarılmakta, bunun sonucunda gelişmekte olan ülkelerin tüketim kalıpları da sürdürülebilir olmayan bir biçimde değişmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerde genel anlamda bir aşırı tüketimden söz etmek mümkün olmadığı halde, gelir dağılımının aşırı bozulması sonucunda toplumun bazı kesimlerinde sürdürülebilir olmayan tüketim kalıplarının yerleşmiş olduğundan bahsetmek mümkündür. Üretim aşamasında da yer yer görece olarak eski ve sürdürülebilir olmayan teknolojilerin varlığı söz konusudur.

Gelişmekte olan ülkelerin önümüzdeki dönemde özellikle dikkat etmesi gereken nokta, bir yandan ülke genelinde barınma ve beslenme ihtiyaçlarını giderirken diğer yandan çevreye zararlı olduğu belirlenen, etkinsiz ve savurgan üretim yöntemlerinden kaçınması ve bunu sağlayacak tutarlı politikalar oluşturması olmalıdır. Bu politikalar oluşturulurken Gündem 21'de de yer alan bazı temel noktalara özel önem verilmelidir. Devlet kuruluşları, üniversiteler ve araştırma enstitüleri işbirliği ile üretim, tüketim, çevre, teknoloji ilişkileri belirlenmeli ve gerekli veriler toplanarak bunların analiz yöntemleri oluşturulmalıdır. Enerji ve hammadde kullanımını etkinleştirecek, atık ve kirlenmeyi azaltacak yöntemler teşvik edilmeli ve bunun için gerekli hukuksal ve siyasal altyapı oluşturulmalıdır. Bu konuda geliştirilecek olan yeni çevre politikaları, etkin olmayan, fazla atık yaratan, çevreye zararlı üretim teknolojilerinin kullanımını caydırıcı, ve sürdürülebilir yeni teknolojilerin benimsenmesini teşvik edici yönde oluşturulmalıdır.

3. Ekonomik ve Mali Araçlar

Sürdürülebilir kalkınmanın temel politikaları idari ve hukuksal düzenlemelerle yaratılan düzenleyici ve zorlayıcı tedbirler ve ekonomik araçlarla yaratılan teşvik edici ve caydırıcı tedbirler olarak iki başlıkta incelenebilir. Bu konuda diğer ülke deneyimlerinden çıkan sonuç idari ve hukuksal yönden zorlayıcı tedbirlerin uygulamada fazla başarılı olmadıklarını ortaya koymaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde kişi ve kurumlar bu tedbirlerden kurtulmak için rüşvet vb. çeşitli yöntemler geliştirmektedirler. Diğer yandan bu tedbirler ekonomide rant oluşumuna yol açmakta bu nedenle de çeşitli lobiler idari ve hukuksal yapıyı kendi lehlerine çevirmek için çaba göstermektedirler. Ayrıca düzenleyici ve zorlayıcı tedbirlerin uygulanması büyük ölçüde kontrol sisteminin işlerliğine bağlıdır.

Çevrenin korunması için kullanılacak ekonomik araçlar yıllardır bilinmesine ve tartışılmasına rağmen, bu araçların çevre politikaları içinde yer almaya başlaması oldukça yenidir. Ekonomik araçların geleneksel emir-kontrol tedbirlerine olan üstünlükleri şöyle sıralanabilir:

- Kirlilik vergisi gibi pazara dayalı araçlarda kontrol maliyetleri geleneksel yöntemlere göre daha azdır. Özellikle çevre standartlarının sürekli yükseldiği bir dönemde kontrol maliyetleri giderek artabilir.

- Potansiyel olarak kirlenici vergileri ve izin mekanizmaları gelir yaratıcı tedbirlerdir.

- Firmalar ve sektörler üzerinde sürekliliği olan vergiler, bu firmaların vergiden kaçınmak için daha temiz teknolojilere geçmeleri sağlayıcı bir baskı oluşturur.

- Piyasaya yönelik araçlar bilgi akışını ve bilgi edinme maliyetlerini azaltırlar.³

Bu anlamda çevre bozulmasını ortadan kaldıracak yeni çevre politikaları içinde ekonomik araçlar önemli bir yer tutmaktadır. Yukarıda sayılan nedenlerden dolayı günümüzde sürdürülebilir tüketim kalıplarına ve üretim süreçlerine geçişte asıl önerilen araçlar teşvik edici ve caydırıcı ekonomik araçlardır. Gelişmiş ülkelerde son yıllarda yeni çevre politikalarının oluşturulmasında "emir ve kontrol" tedbirlerinden çok ekonomik araçlar ön plana çıkmaktadırlar. Bu ülkelerde özellikle kirliliğe yönelik çevre politikalarına göz atıldığında, asıl tercih edilen aracın kirlenme vergileri ve kullanıcı harçları olduğu görülmektedir.

Ekonomik ve Mali Araçların Farklı Ülkelerde Uygulama Alanları

Bu bölümde farklı ülkelerde uygulanan çevre politikalarının ışığı altında son yıllarda kullanılan ekonomik araçlar incelenecek ve bunların uygulama alanları ortaya konulacaktır. Bu araçların başlıcaları sübvansiyonlar, vergiler, çeşitli lisans kota, izinler ve vergi iade ve teşvikleridir. Ayrıca kirlenme ve bozulmadan zarar görenler üzerindeki etkileri ortadan kaldıracak tazminat ödemeleri de ekonomik araçlar arasındadır.

Doğal kaynak yönetiminde kullanılan başlıca ekonomik araçlar mülkiyet hakkı, alınır satılır kaynak hakkı, doğal kaynak ve ürünlerin fiyatlandırılması, kullanım vergi ve harçları ve sübvansiyonlardır. Çevre yönetiminde ise, alınır satılır kirletme hakları, emisyon ve atık harçları, ürün harçları, girdi vergileri, kaynak girdi fiyatlaması, vergi indirimleri, vergi farklılaştırması, sübvansiyonlar ve depozito sistemi başlıca ekonomik araçlardır. Bu araçların farklı ülkelerde kullanım yer ve biçimleri aşağıda özetlenmiştir.⁴

Kirletme vergi ve harçları

Bu araçlar çevreye zararlı çeşitli atıklar ve emisyonların miktar yada niteliklerine göre vergilendirilmesi esasına dayanmaktadır.

Brezilya. Kamu su temizleme sisteminin maliyetini karşılayacak biçimde, kirleten maddenin niteliğine göre uygulanan atık harçları

Fransa. 1968 den bu yana evlerde ve işyerlerinde su kirletme vergisi uygulamaktadır. Vergi farklı havzalarda kirletenin ve kirliliğin niteliğine göre farklılaşmaktadır.

Almanya. 1976 da uygulamaya konmuştur. Asıl amacı üreticiler standartlara uymaya zorlamaktır. Kirliliğe konu olan maddelere göre farklılaştırılmıştır. Firmalar standartlara uymak için yeni teknolojilere bu teknolojiler henüz yasal zorunluluk olmadan geçtikleri takdirde vergi % 75 oranında azaltılmaktadır.

Hollanda. 1969 dan bu yana yüzey su kirletme vergisi uygulamaktadır. Vergi hem merkezi hükümet hem de yerel otorite tarafından uygulanabilmektedir. Vergi oranı atık maddenin miktar yada niteliğine göre değişmektedir.

Polonya. Emisyon harçları uygulanmaktadır. Kirletenler kirletme izni almak zorundadırlar. Harçlar yasal limitleri aşmayanlara uygulanmakta ve kirletme izni alanlar daha sonra doğabilecek zararlardan sorumlu olmaktan kurtulamamaktadırlar.

Ürün Harçları

Kirlenmeye neden olan ürün yada bunların girdileri üzerine konan çeşitli harçlardır. Aynı zamanda daha çevre dostu olan ürüne destek olacak biçimde vergi farklılaştırılmasına da gidilmektedir.

Danimarka. Yeniden kullanımı teşvik etmek amacıyla şişelerde depozito uygulanmaktadır. Ancak uygulama bu ülkede firmaların depozitodan kaçınmak için karton kutulara kaydıklarını göstermiştir. Yüksek depozito oranı bir yandan yeniden kullanımı teşvik ederken diğer yandan üreticilerin ucuz ve atıkları artırıcı yöntemlere kaymalarına yol açmaktadır.

Norveç ve İsveç. Her iki ülkede oldukça detaylı çevre koruma politikaları uygulamaktadırlar. Yeniden kazanılabilen ürünler üzerinde depozito, yeniden kazanılamayanlar üzerinde vergi ve harç uygulamaları vardır. Ayrıca petrol ürünleri, kömür, doğal gaz, LPG, yağ, gübre ve pestisid kullanımlarında vergiler ve harçlar konmuştur.

Hollanda. Zaten varolan benzin ve dizel vergilerine ek olarak bunların kullanımına küçük oranda karbon vergisi de eklenmiştir. Bu vergiden elde edilen gelir devletin çevre yatırımları için ayrılmıştır.

İdari Harçlar

Kimyasal maddelerin kayıtlanması yada çevre standartlarının düzenlenmesi ve uygulamaya konması amacı ile alınan idari harçlardır.

Norveç. Balık çiftliklerinin kayıt edilmesi yada kontrolü sırasında, tarımsal kirlenme üzerine, endüstri kaynaklı emisyonların kontrolü ve kimyasal ürünlerin lisanslanması sırasında konulan harçlar.

Kullanıcı Harçları

Katı atık yada atık su üzerine konulan ve kirliliğin temizlenmesi amacıyla kullanılan harçlardır.

Kolombiya. Atık su bedelleri farklı kentlerde farklı oranlarda olmak üzere temiz suyun % 30' u ile % 60'u arasında değişmektedir.

Singapur. 1975 yılında büyük kentlerde trafiği kısıtlamak amacıyla özel otomobillere uygulanmak üzere Alan Lisanslama Sistemi oluşturulmuştur. Kullanıcılar belirli saatlerde kent merkezinde kısıtlanmış alanlara girmek için özel lisans almak zorundadırlar. En büyük yararı trafik kaynaklı hava kirliliğinin azalması olmuştur. Asıl amacı gelir yaratmak olmadığı halde uygulamaya konulduğu günden bu yana önemli bir gelir yaratmıştır.

Amerika. Yerel olarak kullanılan miktara bağlı ev atıkları üzerine kullanıcı harçları konulmuştur. Başlıca iki farklı yöntem uygulanmaktadır. İlkinde kullanıcı kutuların doluluk yada ağırlıklarından bağımsız olarak çöp kutularının sayısını belirtmek zorundadır. İkincisinde, kullanıcı özel olarak işaretlenmiş torba yada kutu kullanmak zorunda ve kutu yada torba başına toplama ve yok etme

maliyetini yansıtan bir bedel ödemektedir. Her iki yöntem de kullanıcıyı daha az çöp üretme konusunda teşvik etmekle birlikte, harçtan kaçınmak için illegal çöp atmaya da özendirilmektedir.

Vergi Teşvikleri

Vergi teşvikleri firma ve kurumları standartlara uymaya ve kirliliği azaltıcı yöntemlere geçmeye özendirici farklılaştırılmış amacı belirli politikalarından oluşmaktadır.

Kore. Etkinliği artıran, enerji sakınan, kirlenmeyi azaltıcı ve zararlı atıkları azaltan sistemler için Kore'de imal edilenlere % 10, ithal edilenlere %3 vergi indirimi sağlanmaktadır. Çevre koruyan yeni teknolojileri adapte eden firmalara Kore'de üretilenler için %50, ithal edilenler için %30 hızlandırılmış amortisman uygulanmaktadır.

Sübvansiyonlar

Yardım, hibe ve düşük faizli kredilerden oluşan ve kirleticilerin davranışlarını değiştirmeye özendirici tedbirlerdir.

Avustralya. Doğal bitki örtüsünü korumak amacıyla 1990'da bir yardım sistemi oluşturulmuştur.

Tayvan. Katı atıkların yok edilmesi için kurulacak sistemlere ve bunlar için gerekli alanların satın alınmasında, kirlilik önleyici sistemlerin kurulmasında sübvansiyonlar ve yardımlar uygulanmaktadır.

Ticareti mümkün izinler

Hedeflenmiş çevre niteliği belirlendikten sonra firmalara satılan ve devredilebilen kirlenme haklarıdır.

Şili. Ticareti mümkün hava kirlenme hakları

Yeni Zelanda. Belirli balık türleri üzerinde yıllık harca tabi yakalama kotaları. Buradan elde edilen gelir balık tutanları caydırmak amacı ellerindeki izinleri satın almak için kullanılmaktadır. Bu yöntem özellikle yok olma riski taşıyan balık türleri üzerinde denenmiş ve başarılı olmuştur.

Amerika. Bu konuda en fazla uygulamaya ve deneyime sahip ülkedir. Emisyon Ticaret Programı hava kirlenme kaynaklarının izinleri alıp satmalarına izin vermektedir. Standardın üstüne çıkan firmalar ayrıca emisyon azaltma teşviki alırlar.

Depozito Sistemi

Kullanıcının potansiyel kirlenme ürünü satın alırken ödedikleri depozitleri geri almalarına dayanan sistemdir. Kullanım alanları meşrubat kutu ve şişeleri, kurşunlu akü ve piller, araba gövdeleri, lastik tekerlekler, araba yağları, buzdolabı sistemleri ve benzerleridir.

Amerika. En az on eyalette meşrubat ve içki şişe ve kutuları üzerinde zorunlu depozit vardır. Yüzde 80-95 oranında geri dönüş sağlanmıştır.

Norveç. 1978'de araba ve minibüs hurdaları üzerinde deposit uygulaması başlatılmıştır. Bu sistemde yeni araba alıcıları deposit ödemekte ve araba kullanım dışı kaldığı zaman özel ayrılmış resmi sahalara götürüldüğünde daha büyük bir miktar geri alınmaktadır. Geri dönen araba miktarı % 90-99 arasındadır. Elde edilen gelir geri ödeme ve geri kazanım amaçlı kullanılmaktadır.

İsveç. Alüminyum kutular üzerindeki deposit yüzde seksenden fazla geri dönüş sağlamıştır.

Zorlayıcı Tedbirler

Kirlenme kurallara uymadıkları takdirde çeşitli cezalar uygulanmaktadır.

Amerika. Temiz Hava Kanunuyla getirilmiş zorunluluklara uymayan firmalara önemli cezalar uygulanmaktadır. Bunlar firmanın kurallara uymadığı anlaşıldığı tarihten itibaren elde ettiği tüm gelire eşit bir miktarda ceza ve mahkeme tarafından bu tarihten önceki dönem için verilebilen günlük 25000 dolarlık cezadır.

Yukarıdaki örneklerden de anlaşıldığı gibi çevre politikalarında kullanılacak araçların temel hedefi çevresel maliyetlerin içselleştirilmesi ve bu ürünleri üreten ve tüketenlerin gerçek sosyal maliyetleri ödemeleri ilkesidir. Bu araçlar çevre politikaları içinde diğer idari ve hukuksal düzenlemelerle birlikte kullanılabilir gibi ayrı olarak da kullanılabilirler. Teşvik edici tedbirler anlamında ekonomik araçların avantajları olmasına rağmen, bazı durumlarda idari kontrol tedbirleri kullanılmak zorunda kalınabilir. Örneğin, bir takım zararlı ve zehirli atıklar tümüyle yasaklanabilir. Kısaca bu ekonomik araçlar üretim süreçlerini ve ürünleri çevre dostu olmaya zorlamak amacıyla yeni standartlar, ve hukuksal ve idari tedbirlerle desteklenebilir.

Yeni geliştirilecek bu politikalar ekonomik olarak etkin politikalar olmalıdır. Ekonomik etkinlik kriteri genel anlamda kaynakların optimal dağılımının sağlanmasıyla mümkündür. Ülke genelinde çevresel anlamda dışsallıkların varlığı kaynak dağılımını bozucu etki yapacağından bu dışsallıkların içselleştirilmesi etkinlik yönünde olumlu bir adım olacaktır. Ekonomik araçların çevresel etkinlik kriterini sağlamaları büyük ölçüde kirlenme davranış ve tepkilerine bağlıdır. Bu araçların temel amacı yukarıda da belirtildiği gibi tüketimde kalıcı bir ürün ikamesi ve davranış biçimi sağlamaktır. Üretimde ise teknik ilerlemeyi hızlandırıcı, ve atık üretimini azaltıcı süreç ve yöntemleri teşvik edici yönde olmalıdırlar.

5. Yerel Yönetimlerin Sorumlulukları

Yerel çevre politikalarının oluşturulmasında dikkat edilmesi gereken temel noktalar bu politikaların hem çevre hem de ekonomik açıdan etkin olmaları, yönetsel anlamda yapılabilir ve düşük maliyetli olmaları, sistemlerin adil ve kullanıcı tarafından benimsenebilir olmaları gerekliliğidir. Kullanıcıya bu politikaların benimsetilmesinde de yerel yönetim halk ilişkisinin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

Ekonomik araçların adilliği ve eşitliği ve bunların dağılıma olan etkileri kullanılacak olan araçların cins ve niteliğine göre ve nasıl uygulandığına göre farklılıklar gösterecektir. Örneğin çevre vergilerinden yaratılacak olan gelirlerin kullanım biçimine göre dağılım üzerindeki etkileri farklı olacaktır. Bu anlamda oluşturulacak yeni politikaların dağılım üzerindeki etkilerinin incelenmesi gerekecektir.

Bütün ekonomik ve politik araçlar uygulama ve zorlama anlamında yönetsel bir yapıya ihtiyaç gösterecektir. Bu anlamda politikaların etkinliği uygulanacak olan politikalara, uygulamanın maliyetine, hedef kitlelerin niteliklerine ve varolan kurumsal yapının kendine özgü niteliklerine bağlı olacaktır.

Gelişmekte olan ülkelerde yerel yönetimlerin karşılaştıkları en önemli sorunlardan biri yerel yönetim kuruluşlarının kırsal ve kentsel yörelerde yerel hizmetleri yürütmekte yeteri kaynağa sahip olmamalarıdır. Sahip oldukları kaynakların büyük bir bölümü merkezi otorite tarafından belirlenen ve ödenen kaynaklardan oluşmaktadır. Aynı biçimde yönetim anlayışı açısından da yerel yönetimler merkezi otoritenin denetimi altında ve görev alanlarında bağımsız karar alabilme ve bu kararları uygulayabilme yetkisine sahip değildirler. Bu nedenlerle de yerel yönetimler hem mali bakımdan merkeze bağımlı olmakta ve hem de yerel sorunların çözümünde fazlaca inisiyatif kullanamamaktadırlar.

Oysa ki , yukarıdaki bölümlerde tartışıldığı gibi, çevre sorunları öncelikli olarak yerel sorunlardır. . Sürdürülebilir Kalkınma politikalarının en önemli ilkelerinden biri de daha önce deyinildiği gibi yerellik ilkesidir. Yerel sorunların belirlenmesi, öncelik sırasına dizilmesi ve gerekli politikaların oluşturulmasında halkın katılımı sağlanmalıdır. Yerel yönetimler kurumsal olarak halkın aktif katılımını sağlayabilmek açısından çok uygundur.

Yerel çevre sorunlarının çözümünde standart ve kontrol politikalarından yararlanılacaksa, bu konuda etkin denetim sağlanabilmelidir. Bu denetimin oluşturulabilmesi ve yaygınlaştırılabilmesi konusunda da yerel yönetimlere büyük görevler düşmektedir. Yerel yönetimler bu konuda aktif bir denetim mekanizması oluşturabilmeli ve denetim sürecine de yerel halkın katılımını sağlayabilmelidir. Bu belirli konularda örgütlenmiş gönüllü halk desteği ile de sağlanabilir.

Uygulanacak politikalar ekonomik ve mali araçlardan seçilecekse bu durumda da politikaların oluşturulma sürecine halkın katılımı sağlanabilmelidir. Aynı zamanda merkezi otoritenin yerel yönetimlerin önünü açmaları, politika oluşumu ve yeni araç geliştirme sürecini yerel yönetimlere devretmeleri gereklidir. Merkezi ve yerel yönetimler arası görev ve sorumluluklar yeniden gözden geçirilmeli ve yerel sorunların çözümünde ve yerel hizmetlerin yerine getirilmesinde yerel yönetimlerin sorumlulukları artırılmalıdır.

Bu sorumluluklar arasında yerel yönetimlere yerel mali araçları geliştirebilmesine olanak tanınmalıdır. Yerel yönetimler yerel çevre vergileri koyabilmeli ve bu vergilerden oluşacak fonları çevre sorunlarının giderilmesinde kullanabilmelidirler.

Bu süreçte de unutulmaması gereken nokta yerel sorunların en kolay yerinde çözülebileceğidir.

Depozito sistemi yerel yönetimler tarafından kolaylıkla organize edilebilecek bir sistemdir. Şişe, kağıt, mukavva kutu gibi zararsız atıkların ve pil, batarya gibi zararlı atıkların ayrıştırılmasında bu sistem yerel yönetimler tarafından etkin olarak kullanılabilir.

Kaynaklar

Anonim *Agenda 21 Rio Deklarasyonu*

Dommen, Edward, Editör, *Fair Principles for Sustainable Development*. Edward Elgar yayını. 1993.

Pearce, David, "New Environmental Policies: The Recent Experience of OECD Countries and its Relevance to the Developing World." *Environmental Management in Developing Countries*. Editor Denizhan Öcal. OECD 1991 içinde.

Pearce, David, "New Environmental Policies, Environment and Economics: A Survey of OECD Work". *Environmental Management in Developing Countries*. Editor Denizhan Öcal. OECD 1991 içinde.

World Bank, *National Environmental Strategies: Learning from the Experience*, Mart 1995.